

Blog No: 25
21.08.2014

22.08.2014

Prof.Dr. Alaeddin Yalçınkaya

RUSYA CEPHESİNDE ULUSLARARASI HUKUK VE SİYASET KARŞILAŞMASI

Ukrayna olayları ve Kırımın ilhakı ile devam eden süreçte Doğu-Batı arasındaki makas gittikçe açılırken Büyük Savaş endişeleri zaman zaman gündeme gelmektedir. Bu cümleden olarak Rusyaya uygulanan yaptırımlar, bu ülkeyi gittikçe daha zorlamaktadır. Buna karşın Moskova yönetimi başta Çin ile ilişkiler olmak üzere manevra alanını genişletme yolundadır. Gıda alanındaki yaptırımlara karşı Türkiyeden telafi ihracatı gündeme gelmiş ve görüşmeler, bağlantılar başlamıştır.

Bu arada Uluslararası Hukuk cephesinden Rusya aleyhine arka arkaya gelen kararlar, Moskovada sarsıntıya yol açmaktadır. Bir şekilde bunlar da aşılacaktır ancak bu kararlarla hukuk-siyaset ilişkilerinde Uluslararası Hukukun zemin kaybedeceğinden endişe edilmektedir. Yıllardır devam eden Yukos davasının tam da batının Rusyaya karşı daha ne yapabiliriz? arayışında karar aşamasına gelmesi bu kanaati öne çıkarmaktadır.

Sovyet sonrası özelleştirmelerle ortaya çıkan oligarklardan biri de Hodorkovskidir. Kısa süre içinde Rusyanın en zengini haline gelen Hodorkovski, sahibi olduğu Yukos petrol şirketini dünya çapında bir dev haline getirmişti. Putinin iktidarıyla ekonomik gücüne

dayanarak siyasete de göz kırpmaya başlamıştı. Vergi borcu ve benzer suçlamalarla tutuklanmış ve şirketin varlıkları devlete intikal etmişti. Yukosın hissedarları, AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) ve Lahey Tahkim Mahkemesinde (LTM) dava açmışlardı.

2003te şirkete el konulmasından itibaren şirket hissedarları ve diğer mağdurlar Avrupanın en iyi avukatları ile süreci başlatmış, davalar açılmış ve birkaç hafta arayla karara bağlanmıştır. Yıllarca süren davanın Ukrayna krizi çıkmazında karara bağlanması tesadüf olabilir mi?

Önce 18 Temmuzda LTM kararını vermiştir. Uluslararası mahkemelerin bir defada verdiği en yüksek miktar olarak Rusyayı 50 milyar dolar ödemeye mahkûm etmiştir. Davacıların 114 milyar dolar talebine karşılık verilen hüküm sadece Rus maliyesini değil aynı zamanda Uluslararası Hukuk kazanımlarını da sarsacak özelliğe sahiptir.

31 Temmuzda ise AİHM kararını vermiştir. Davacıların başlangıçta 81 milyar Euro tazminat talepleri, dava aşamasında 38 milyar Euro olarak belirlenmiştir. AİHM Rusyayı haksız bularak mağdurlara 1.9 milyar Euro tazminat ve 300.000 Euro da mahkeme masrafı ödemeye hükmetmiştir.

AİHMnin verdiği karar, Rusya açısından gerekleri yerine getirilebilecek bir hükümdür. Zira Rusya, mahkeme yetkisini çok önceden kabul etmiştir. Nitekim Sovyet sonrasında birçok Rus vatandaşı hakkını bu mahkemede aramış, hükmedilen tazminatları Rusya ödeme yoluna girmiştir. Zaman zaman AİHMde en çok dava açılan ve en fazla mahkûm olan ülke olarak Türkiye ile yarıştığı halde, açılan dava ve mahkûmiyet sayısı ile nüfus oranına göre hesaplandığında Rusyanın sicili çok da kötü değildir. Esasen LTMdeki karardan sonra AİHM kararı bir bakıma Rusyaya nefes aldırmış, Rus yöneticileri bu kararı da göz önünde tutarak yeni stratejiler belirleme yoluna girmiştir.

Laheydeki mahkeme, Milletlerarası Daimi Hakem Mahkemesi bünyesinde bir panel olup sözkonusu mahkemenin 1899da kuruluşu önemli ölçüde Rus Çarlığının girişimi ile gerçekleşmiştir. Uluslararası Hukuk tarihinin en ağır mahkûmiyetine kendisinin önayak olduğu mahkemede uğramak kaderin bir cilvesidir.

Ukrayna krizi esnasında mali tehditlere karşı Putinin Çin seferinde elde ettiği 25 milyar dolar ekonomiyi bayağı rahatlatmıştı. Bu meblağın getireceği yük bu bakımdan anlamlıdır. Moskova yönetimi, siyaseten baskılara karşı direnirken bu karar karşısında çıkış yolu aramaktadır.

LTMnin Rusyayı yargılama yetkisi ve kararının temelinde Enerji Şartı Antlaşması bulunmaktadır. Rusya bu antlaşmayı imzalamış ancak onaylamamıştır. Uluslararası Hukukta bir sözleşmenin o ülke açısından hüküm doğurması için yetkili merciin onayından

geçmesi gerekmektedir. Mesela Sevr Antlaşmasını yetkili delegeler imzaladığı halde Osmanlı Mebûsân Meclisi onaylamamıştır. Dolayısıyla hiçbir hükmü yoktur. Bunun gibi Rus temsilcilerinin daha önce bu sözleşmeyi imzalamış olması, henüz onaylanmamış sözleşme kurallarına dayanarak Rusyanın mahkûmiyet nedeni olamaz. Rus yöneticiler bu itirazı şimdiden seslendirmeye başladılar.

Buna karşın bir devlet, uluslararası mahkemeye davet edildiğinde öncelikle bu mahkemenin kendisini yargılayıp yargılamayacağı konusunda itirazını gündeme getirebilir. Başlangıçta sözkonusu mahkemenin davaya bakmaya yetkili olmadığını söylerse, yani davacının iddialarını usulden reddederse dava biter. Rusyanın bu davayı başlangıçta kabullendiğini görüyoruz. Karar metninin ayrıntılarından, zaman zaman karşı iddialar gündeme gelmiş, yani Rusya, Yukos ile ilgili mağdurların iddialarını reddetmiştir. Halbuki esastan savunmaya geçmek, mahkemenin yetkisini kabul etmek demektir. Bu durumda karar verildikten sonra mahkemenin yetkisizlik iddiası anlamsızdır.

Mahkemenin Kanadalı, İsviçreli ve ABDli hâkimlerinden oluşan heyetinin, 9 yıla yakın bütün imkanları kullanarak oluşturduğu karar, Uluslararası Hukuk içtihatlarına girecek nitelikte. Bununla birlikte, bu konuda da Hukuk güce tabi olacaktır.

Rusyanın batı siyaseti ve ekonomisinden daha fazla tecrit olma lüksü olmadığı gibi bu ülke Uluslararası Hukuka karşı gelme riskini de göze alamaz. Buna karşın hukukun ne olduğu tartışması gündeme gelmektedir.

Ekonomik yaptırımların Rusyadan önce AB ülkelerini vurmaya başlaması, Yunanistanın biraz düzelmeye başlayan ekonomisinin Rusyaya yaptırım yüzünden yeni kriz işaretleri, Moskovayı rahatlatacaktır. Yöneticilerinden daha gür olarak Alman kamuoyundan Rusyaya yaptırımlara karşı sesler yükselmektedir. Yaptırımlar, ihracat, ithalat ve yatırımlardaki hesapları altüst ettikçe Berlin, Moskovanın savunucusu haline gelecektir. Bu şartlar altında mahkeme kararlarına karşı Rusyayı rahatlatacak yeni formüller ve yorumlar da olgunlaşmış olacaktır.

Avrupanın siyasi dengesine bir yerden müdahale eden mahkeme kararları ister istemez hukukun prestijini de tartışma gündemine taşımıştır. Bu şartlar altında Uluslararası toplumun doğasındaki güç, tarafları uzlaşmaya zorlayarak hukukun da yeniden belirlenmesi yoluna gidecektir. Lahey Tahkim Mahkemesinin bu kararı yüzünden Uluslararası Hukuka yeni yorum ile yeni sınırlar çizilecektir. Bu sınırların çizilememesi durumunda, Rusyanın daha fazla sıkıştırılması ile alt yapısı çoktan hazırlanmış Büyük Savaşın yeni cepheleri beklenmelidir.

Prof.Dr. Alaeddin Yalçınkaya
Marmara Üniversitesi,
Uluslararası İlişkiler Bölümü

90 0532 202 0663
alaeddin.yalcinkaya@marmara.edu.tr
Marmara University
Department of International Relations

About the author:

To cite this article: Prof. Dr. Alaeddin YALÇINKAYA. 2026. "RUSYA CEPHESİNDE ULUSLARARASI HUKUK VE SİYASET KARŞILAŞMASI." Center For Eurasian Studies (AVİM), Blog No.2014 / 25. August 21. Accessed October 30, 2026. https://avim.org.tr/public/Blog/RUSYA-CEPHESINDE-ULUSLARARASI-HUKUK-VE-SIYASET-KARSILASMASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır